

Чабак Соломія

студентка I курсу спеціальності D8 Право,
ЗВО «Університет Короля Данила»
м. Івано-Франківськ, Україна

ЧИ МАЮ Я ПРАВО БУТИ ПОЧУТИМ, КОЛИ МОВЧИТЬ ДЕРЖАВА?

Слід почати з того, що у демократичному суспільстві людина формально має багато прав. Конституції та закони проголошують свободу слова, право брати участь в управлінні державними справами, можливість звертатися до органів влади та впливати на прийняття рішень. Проте виникає важливе питання: чи справді громадянин має право бути почутим державою, чи це право залишається лише декларацією?

Це питання є особливо актуальним у сучасному світі, де швидкість прийняття рішень інколи переважає над їхньою якістю. За Основним Законом України держава відповідає перед людиною за свою діяльність. Утвердження та забезпечення прав і свобод людини є головним обов'язком держави (ст. 3 Конституції України). Проте самого закріплення прав і свобод ще не достатньо. Якщо, крім цього, держава не передбачить ефективного механізму правозахисту громадян, не створить інститутів, за допомогою яких регулюються і реалізуються правовий статус особи та юридичні гарантії захисту її прав і свобод, останні можуть так і залишитися декларацією.

Часто ми бачимо прірву між буквами закону та повсякденною реальністю, де голоси осіб губляться в бюрократії. Важливо розуміти, що право бути почутим - це не просто висловити протест чи пропозицію, а й обов'язок держави на них відреагувати. Аналіз цього права потребує виходу за межі юридичних термінів у реальну політичну практику.

На мою думку, право бути почутим є однією з основних ознак демократичної держави. Якщо громадяни можуть висловлювати свої думки, впливати на рішення влади та брати участь у суспільному житті, тоді демократія стає реальним механізмом управління, а не лише політичним гаслом. Водночас на практиці реалізація цього права часто стикається з певними труднощами. Справжня демократія вимірюється не кількістю проведених виборів, а якістю щоденної комунікації між міністерствами та пересічними мешканцями. Коли держава працює як замкнена система, то вона втрачає зв'язок із тими, заради кого була створена. Можливість бути почутим означає, що думка середовища чи громади може зупинити «шкідливу» реформу або ініціювати необхідні зміни. Це право є своєрідним запобіжником, який не дозволяє владі перетворитися на самодостатній орган, відірваний від потреб народу.

По-перше, між владою та суспільством нерідко виникає дистанція. Державні інституції можуть приймати рішення без достатнього врахування позиції громадян, а суспільство інколи не має ефективних механізмів впливу на ці процеси. У таких умовах право бути почутим може перетворюватися на формальність. Ця дистанція може виникати через бюрократію, складність процедур та недостатню відкритість влади. Часто інформація про рішення або процеси є важкодоступною для звичайних громадян. Це ускладнює можливість контролю та участі у прийнятті рішень. Крім того, інколи органи влади ігнорують громадські ініціативи або реагують на них формально. Усе це послаблює довіру та знижує рівень громадської активності.

По-друге, проблемою є недостатня довіра між громадянами та владою. Коли люди не вірять, що їхня позиція може щось змінити, вони втрачають мотивацію брати участь у політичному житті. Це призводить до пасивності суспільства та послаблення демократичних інститутів. Недовіра формується роками і часто пов'язана з негативним досвідом взаємодії з державними структурами. Вона також може посилюватися через корупцію або непрозорість рішень. У результаті громадяни відчують відчуження від держави. Це створює замкнене коло: чим менше участі, тим слабший вплив суспільства. Тому подолання недовіри є важливим завданням для розвитку демократії.

Саме тому сучасні дослідники все частіше говорять про необхідність нової моделі взаємодії між державою та суспільством. У цьому контексті важливе значення має і законодавче закріплення відповідних прав. Громадяни України мають право звернутися до органів державної влади, місцевого самоврядування, об'єднань громадян, підприємств, установ, організацій незалежно від форм власності, медіа, посадових осіб відповідно до їх функціональних обов'язків із зауваженнями, скаргами та пропозиціями, що стосуються їх статутної діяльності, заявою або клопотанням щодо реалізації своїх соціально-економічних, політичних та особистих прав і законних інтересів та скаргою про їх порушення.

Одним із таких підходів є ідея рефлексивного управління, яка передбачає постійний діалог між владою та громадянами. У такій системі держава не лише ухвалює рішення, а й аналізує їхній вплив, враховує суспільну реакцію та готова змінювати свою політику. Рефлексія передбачає, що державні службовці стають не просто виконавцями інструкцій, а активними слухачами, здатними до діалогу. Це означає, що процес управління стає більш гнучким і адаптивним. Влада має враховувати реакцію громадян і коригувати свої дії відповідно до неї. Також важливу роль відіграють сучасні технології, які спрощують комунікацію. Онлайн-платформи та електронні петиції розширюють можливості участі громадян. Усе це сприяє формуванню більш відкритого суспільства. По суті, це перехід від «влади над людьми» до «влади разом з людьми».

На мою думку, саме такий підхід дозволяє зробити право бути почутим реальним. Держава повинна створювати умови для відкритого обговорення суспільно важливих питань, підтримувати розвиток громадянського суспільства та забезпечувати прозорість прийняття рішень. У свою чергу, громадяни мають бути активними, брати участь у виборах, громадських обговореннях та контролювати діяльність влади. Важливо також розвивати політичну культуру та громадянську свідомість. Люди повинні розуміти свої права та вміти ними користуватися. Освіта відіграє ключову роль у цьому процесі. Крім того, важливо формувати відповідальність як у влади, так і в громадян. Лише спільні зусилля можуть забезпечити ефективну взаємодію.

Особливо важливим це питання є для України, яка проходить складний шлях демократичного розвитку. Сучасні події показують, що українське суспільство не залишається байдужим до політичних процесів. Громадяни активно реагують на рішення влади, беруть участь у суспільних дискусіях та відстоюють свої права. Це свідчить про те, що право бути почутим поступово перетворюється з формальної норми на реальний механізм взаємодії між державою та суспільством. Наш досвід останніх десятиліть доводить, що громадські організації та волонтерські ініціативи

ЧИ МАЮ Я ПРАВО 2.0 ?

Матеріали II Всеукраїнської науково-практичної студентської конференції
(Житомир, 23 квітня 2026 р.)

можуть бути ефективнішими, ніж бюрократичні структури. Українці навчилися об'єднуватися навколо спільних цінностей, змушуючи владу прислухатися до волі народу навіть у найважчі часи. Ми довели, що голос народу в Україні - це сила, з якою неможливо не рахуватися.

Отже, право бути почутим державою є не лише юридичною нормою, а й важливою умовою існування демократичного суспільства. Воно реалізується лише тоді, коли влада готова до діалогу, а громадяни проявляють активну громадянську позицію. Саме поєднання відповідальної влади та активного суспільства здатне забезпечити справжню демократію та ефективне функціонування держави. Це право не виникає автоматично, воно потребує постійної підтримки та розвитку. Важливо не лише декларувати його, а й забезпечувати реальні механізми реалізації. Кожен громадянин має усвідомлювати свою роль у цьому процесі. Лише за таких умов демократія може бути стабільною та ефективною. Саме тоді держава і суспільство діють як єдине ціле.

Черней М. В.

Приватний вищий навчальний заклад
«Буковинський університет»
cherenmasha@gmail.com
м. Чернівці

ЧИ МАЮ Я ПРАВО НЕ ДОВІРЯТИ ДЕРЖАВІ?

Ми звикли говорити про права як про щось гарантоване й стабільне. Але чи входить до цього переліку право не довіряти державі? На перший погляд – звучить провокативно. Нас вчать довіряти інституціям, законам, владі. Проте реальність складніша: довіра не виникає за наказом і не закріплюється статтею закону.

Я переконана, що право на недовіру існує. Більше того, воно є природною реакцією людини на досвід, який її сформував.

Українське суспільство не починало «з чистого аркуша». Історична пам'ять про залежність, примус і зловживання владою не зникла безслідно. Вона трансформувалася у внутрішню обережність. Недовіра тут – не слабкість, а спосіб самозахисту.

Водночас важливо розрізняти: довіра і недовіра – це не дві крайності однієї шкали. Довіра часто виростає з відчуття приналежності, з емоцій, символів, прикладів. Недовіра ж майже завжди має під собою підстави: особистий досвід, спостереження, повторювані ситуації.

Коли людина стикається з байдужістю чиновника, складними й непрозорими процедурами або відчуттям несправедливості – це не просто «негатив». Це формування висновку. І цей висновок цілком логічний: довіряти без перевірки – ризиковано.

Я неодноразово спостерігала, як звичайне звернення до державної установи перетворюється на випробування: черги, різні трактування одних і тих самих норм, відсутність чітких відповідей. У таких ситуаціях недовіра виникає не через упередженість, а через досвід. І цей досвід – спільний для багатьох.

Разом із тим було б несправедливо не помічати змін. Поява цифрових сервісів, зокрема «Дії», показала, що держава може бути іншою – швидкою, зрозумілою, без зайвого контакту і, відповідно, без можливостей для зловживань. Це приклад того, як довіра може відновлюватися – не словами, а зручністю і передбачуваністю.